

op één en denzelfden dag te zien te krijgen, met den sperwer er nog bij en in den herfsttrek wie weet wat nog meer. We maakten daar nog eens de rekening op van wat deze duizend hektaren van Drente aan „natuurschoon” opleveren en kwamen voor de zooveelste maal tot het resultaat, dat het als een schande voor nu en later beschouwd moet worden, wanneer zoo iets uit Nederland, uit de wereld zou worden weggevaagd.

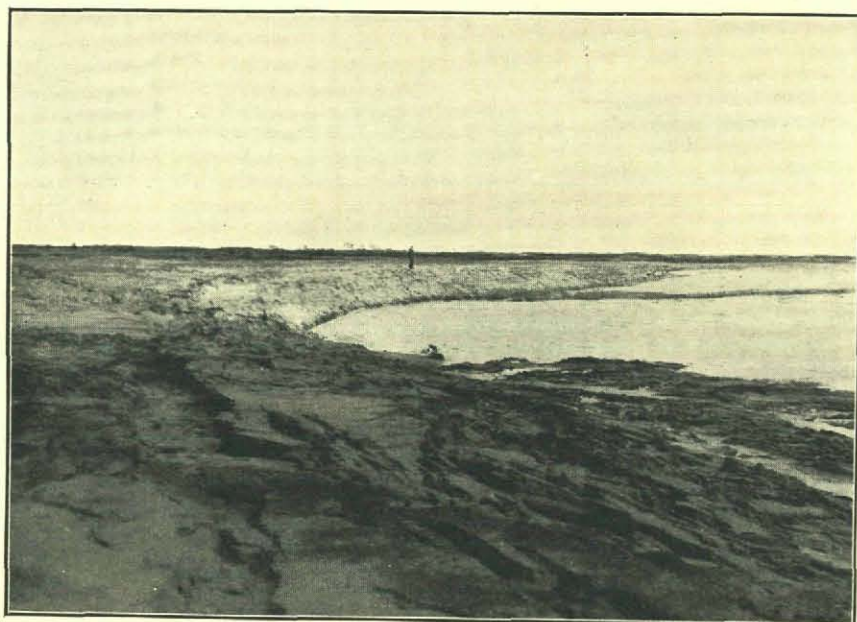
Toen huiswaarts, eerst voorzichtigjes tusschen de veenpetten door, daarna langs een boschpad, dat te midden van weelde van boschbessen ons leidde van verrassing tot verrassing en eindelijk naar een echten Drentsche „wal”, bezet met eeuwenoude eiken, berken, meidoorn, lijsterbes, sprakel, kantvaren, stekelvaren, eikvaren, adelaarsvaren, havikskruiden, hengel, en natuurlijk ook weer boschbessen. Ik keek nog uit naar *Rhamnus cathartica*, den wegedoorn, de zeer mooie heester, die menig Drentsche wal en menig Drentsch laantje siert, want ik houd wel van volledigheid. Misschien staat hij er nog wel en wij behoeven er ook niet aan te wanhopen, dat de Zevenster ook in het boschbessenwoud groeit. Over de Zweedsche kornoelje bewaar ik een voorzichtig stilzwijgen. Maar de Zevenster zagen we den volgenden dag in grooten overvloed in een „beveiligd” bosch een uurtje verder oostwaarts. Er valt in Drente nog van allerlei te doen.

JAC. P. THJSSE.

HET MEKELER-MEER.

TIEN kilometer ten N.O. van Hogeveen ligt het Mekeler-Meer, temidden van een, ten deele reeds afgegraven hoogveengebied, dat zich uitstrekt van Nieuweroord tot het, de laatste jaren zoo bekend geworden „Witteveen”, een landbouwdorp, opeens gesticht en uit den grond opgerezen midden in een onherbergzame, uitgestrekte, drassige heidevlakte. Vanaf het Witteveen loopt een kanaal (de Boksloot en verder zuidwaarts de Middenraai genaamd) naar de Hogeveensche Vaart. Dat afvoer-kanaal bevatte in September van dit jaar te weinig water voor de scheepvaart, met het gevolg, dat werd uitgezien naar middelen, om den waterstand te verhoogen. Daarbij viel het oog op het Mekeler-Meer, dat ongeveer halverwege, een 600 M. ten O. van dit kanaal ligt en waarvan in den volksmond verhalen gingen over een onpeilbare diepte en van gevaarlijke ijskoude wellen, waardoor menschen verdronken waren. Met behulp van een greppel, een tractor en een pomp werd nu begonnen met het water-aftappen. Het kanaalpeil rees millimetersgewijs, na dagen, zoodat tenslotte werd besloten, om dag en nacht door te laten werken. Maar het Mekeler-Meer liet z'n geheimen zoo maar niet ontsluiëren en toonde zich onwillig, om verder een aan anaemie lijdend kanaal van z'n eigen kostelijke bloed te voorzien. Na den eersten nacht dat was door-gemotord, zakte de meeroever op verschillende plaatsen in, verschoof en verdween onder water. Tevens was gebleken dat het meer niet voldoende snel weer water opgaf, om het kanaal doorlopend te kunnen voorzien. Ware dit wel

het geval geweest, dan had men de mogelijkheid van een definitief gemaal verder onder oogen willen zien. Thans heeft men daarvan afgezien en is de pompinstallatie opgeruimd. Toen ik van de instorting hoorde, ben ik natuurlijk eens gaan kijken. Reeds tweemaal was ik er dezen zomer geweest en telkens leek deze 8 H.A. groote heiplas zoo onschuldig, met het heel geleidelijk aflopende zand-strand aan de N.O.-zijde en den verlandenden oever met fonteinkruid en vlotgras aan de zuidwest-zijde. Ik geloofde toen ook niets van die geweldige diepte. Maar nu terugkerend, wist ik werkelijk niet, wat ik zag. Het geleek precies een volgelopen vulkaankrater, aan de N.-zijde met een zeer steil uit het water opreizenden wand (fig. 1). Levendig herinnerde mij dit beeld aan de

17 Oct. '29.

Fig. 1. Mekeler-Meer, Noordwestzijde.

Foto W. B.

„Eifeler-Maare”. De Oostoever was echter vol groote scheuren en trapsgewijs verzakte stukken, alsof er een hevige aardbeving was geweest.

De waterspiegel, onder gewone omstandigheden circa 8 H.A. groot, was nu heel wat kleiner geworden en hoogstens nog 3 H.A. Voordat met de ontwatering was begonnen zijn er peilingen verricht met behulp van een opgepompte fiets-binnenband, waarover een plankje met rond gat in het midden. Door dit gat kon de lijn van het peillood worden bewogen, terwijl aan de uiteinden van het plankje twee lijnen waren bevestigd, waarmee het instrument dwars over het meer heen en weer kon worden getrokken, zoodat op allerlei punten kon worden gepeild, zonder vaartuig.

De diepte bleek nu $7\frac{1}{2}$ M., d.w.z. in gewone tijden 8 M., want de waterspiegel was zeker wel een halve meter gedaald, na den drogen zomer. Na de instorting stond er nog 5 M. water, dus was de spiegel $2\frac{1}{2}$ M. gezakt. Voor een Drentsche heiplas is deze diepte heel groot, al zijn er enkele andere meertjes op het diluviaalplateau met eveneens aanmerkelijke diepte. Zoo werd mij bijv. medegedeeld, dat het Esmeer bij Veenhuizen, volgens een peiling van den Rijkswaterstaat 9 M. diepte zou hebben. Ook hier lag dus weer een kern van waarheid in de wel wat opgeblazen verhalen uit den volksmond. Het Mekeler-Meer, hoe onschuldig er uitzien met z'n eerst heel langzaam aflopend strand, is inderdaad gevaarlijk.

17 Oct. '29.

Fig. 2. Mekeler-Meer, Oostzijde.

Foto W. B.

Het type van deze plas is dat van een oligotrophe, d.w.z. voedselarme, zandplas. Aan den N.O.-oever groeien o.a.: *Littorella juncea*, *Cicendia filiformis*, *Peplis Portula*, *Juncus supinus*, *Radiola linoides*, *Lobelia* en *Isoetes*, anders ook in dergelijke plassen levend, werden niet gevonden. Aan den tegenoverliggenden verlandings-oever was een uitgestrekt veld van *Potamogeton natans* en *Glyceria fluitans*, met er tusschen het watermos: *Drepanocladus fluitans*, groeiend op een meters-dikke veenachtige maar toch vetzig aanvoelende laag. Deze zeer dikke veenachtige laag wijst wel op een hoogen ouderdom van het meertje. Een onderzoek naar de resten van organismen daarin zou wel eens interessante feiten kunnen opleveren, in verband met de vraag naar de ontstaans-

wijze en leeftijd van het Mekeler-Meer. Het is een raadselachtige diepe kom, waarvan de steile zand-kanten reeds bij een verlaging van den waterstand van 3 M. bezweken. Hoe kunnen wij deze vorming nu verklaren? Drie mogelijkheden wil ik hier even aanstippen, die één van alle of te zamen tot het ontstaan van deze plas kunnen hebben geleid. Meerdere zekerheid zou echter pas na een meer opzettelijk onderzoek verkregen kunnen worden. De eerste mogelijkheid is, dat wij te doen hebben met een uit den laatsten ijstijd achtergebleven kom, bijv. door ijspersing ontstaan, waarvan de steile kanten het door de eeuwen heen hebben volgehouden door den tegendruk van het water, dat deze kom blijvend vulde. Toen die druk plotseling aanmerkelijk werd verminderd, zakte de oever weg.

Een tweede mogelijkheid is, dat wij hier te doen hebben met een verschuiving

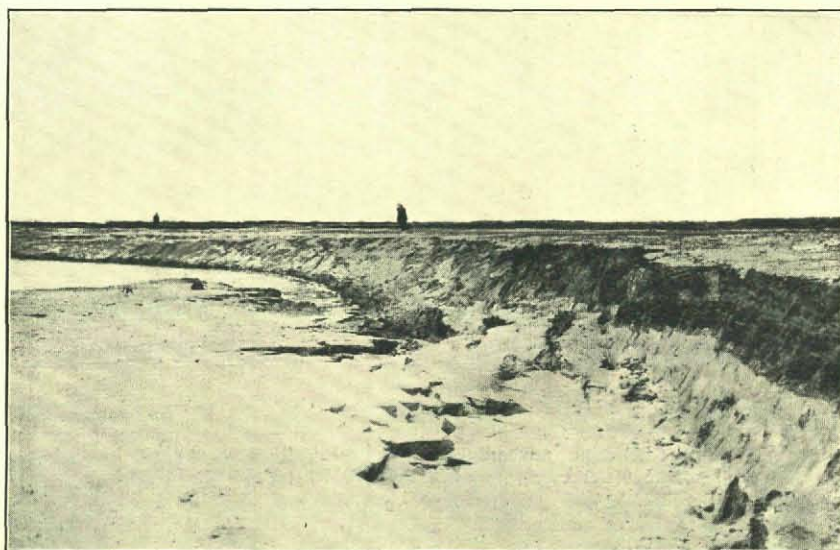

Fig. 3. Mekeler-Meer, Noordzijde; merkwaardige kubische afbrokkeling van 't zand langs de scheur. 17 Oct. '29. Foto W. B.

in de diepte, een wegzinken van een schol van den vasten, doch duizendvoudig gebarsten aardkorst en een nazakken van de loszandige bovenlagen.

De derde mogelijkheid is, dat we met een windvorming te doen hebben in een diepzandig terrein, gelegen temidden van een niet diepzandig gebied. Op eenigen afstand rondom het Mekeler-Meer zien wij onder het hoogveen al spoedig de keileemlaag zich uitstrekken. Rondom het meertje zelf schijnt het zand veel dieper te liggen. Dat de wind hier enorme zandmassa's heeft verplaatst is in ieder geval zoo goed als zeker. De geheele Oostzijde van het Mekeler-Meer vertoont een hoogen en sterk gemarkeerden zandrug (zie fig 1—3 en blad 240 v. d. chromotopografische kaart 1 : 25000). Onder dezen rug, waarin diepe gaten

zijn gegraven ter turfwinning, vinden wij, 1 à 2 M. onder het zand: veen. In den tijd van de z.g. „grenshorizont” in het hoogveen, d.w.z. in den warmeren en drogeren sub-borealen tijd, ca. 2000 j. v. Chr. waarin de hoogveenvorming tijdelijk stilstond of zwak was, zou dus het Mekeler-Meer kunnen zijn uitgeblazen. Voor de geologen ligt hier nog een belangrijk probleem, dat om oplossing vraagt, verscholen. Maar niet alleen voor de geologie, ook voor de biologie, en wel voor de historische planten- en diergeografie, alsmede voor de oplossing van het z.g. „glaciaalrelictien-probleem” is de kwestie van de vorming dezer meertjes van belang.

Ik vond gedurende m'n laatste excursie naar het Mekeler-Meer een derde z.g. „glaciaalrelict” in dit water, n.l. een klein waterkevertje: *Coelambus novemlineatus* (fig. 4), dat, voor zoover mij bekend, slechts op enkele andere plaatsen in Nederland werd gevangen, o.a. dezen zomer door den heer B. H. Klynstra in één der Oister-

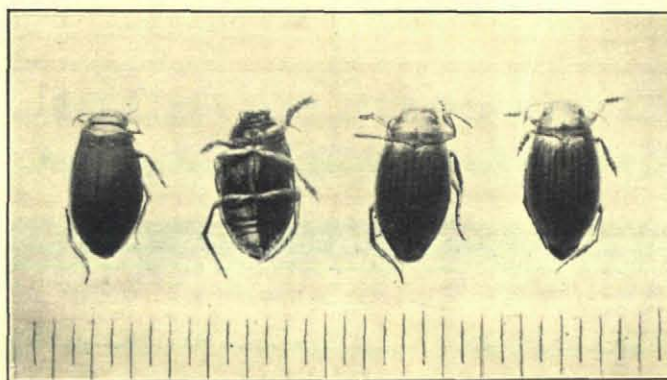

Fig. 4. *Coelambus novemlineatus* Steph. 1 ♀ links en 3 ♂♂. Een Laplandsche waterkever, gevangen in het Mekeler-Meer. 17 Oct '29. Interval = 1/2 m.M. Foto W. B.

wijksche vennen, en waarvan de geografische verspreiding zeer typisch arctisch-boreaal is. Het hoofdverspreidingsgebied is n.l. Lapland, ook Schotland, terwijl het niet verder in Midden-Europa en de Alpen schijnt voor te komen, dan op een enkele plaats in Noord-Duitsland en Nederland. Zijn tegenhanger: *Dytiscus lapponicus*, die we nu al van vijf plaatsen in Drenthe kennen, is daarentegen van meerdere Midden-Europeesche en alpine vindplaatsen bekend geworden.

De beide andere arctische soorten uit het Mekeler-Meer zijn: *Eurycercus glacialis* en *Bosmina coregoni*, var. *Stingelini*. Bovendien vond ik tal van mij nog onbekende huisjes van kokerjuffers of schietmotten (*Trichoptera*), bijzonder sierlijk vervaardigd van zandkorrels en van planten-fragmenten. Wie weet wat hieronder nog schuilt. Moge het zoo bij uitstek interessante Mekeler-Meer voor verdere vernieling gespaard blijven en aan geoloog en bioloog belangrijke stof ter bestudeering opleveren.

Wijster, 21 October 1929.

Dr. W. BEIJERINCK.